

גיליון זה יוצא לאור
תרומת בוגר הישיבה החפץ בעילום שמו, יאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים,
זכות התורה תגן בעדו ויזכה לראות ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו

שיחתו השבועית של

ראש הישיבה – הרב יוסף צ. בן-פורת

המערה – הצעור הרוחני בימין. השולחן – הצעור הגשמי בשמאל¹

פרשת פקודי, שנת תשע"ו

למה אריכות כל כך גדולה בפרשת המשכן?

בפרשת פקודי מגיעה מלאכת המשכן אל סיומה, ואנו שותפים למלאכת ההרכבה והעמדת הכלים על מקומם הנאות. כל הלומד את הפרשיות: תרומה, תצוה, ויקהל, פקודי, עומד משתאה לנוכח הכפילויות הרבות בציווי על בניית המשכן ולאחר מכן, על ביצוע הדברים ועל ההרכבה הסופית. הלוא, התורה דרכה לצמצם את מילותיה ואותיותיה באופן שאין דומה לו. הלכות שלמות, יסודיות ומורכבות אנו לומדים בתורה שבעל-פה, במדרשי ההלכה, מכילתא, תורת כהנים וספרי, ובשני התלמודים לכל אורכם, ממילה מיותר או אף מאות מיותרות, וכך בכל י"ג מידות שהתורה נדרשת בהם. ואילו כאן, בעניין מלאכת המשכן, הכל הכל, באריכות ובהרחבה, הלוא דבר הוא!

"וַיִּתֵּן אֶת הַשְּׁלָחַן בְּאֶהֱל מוֹעֵד עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן צִפְנָהּ וּגו'. וַיִּשֶׂם אֶת הַמִּנְחָה בְּאֶהֱל

מוֹעֵד נֶכַח הַשְּׁלָחַן עַל יָרֵךְ הַמִּשְׁכָּן נִגְבְּהָ" (שמות מ, כב-כד).

אנו רואים, שהבורא ית' הקפיד לא רק על צורת הכלים וגודלם המדויק, אלא אף על מיקומם. באיזה רוח של המשכן יעמדו, ואף על כך שהמנורה תעמוד מול השולחן, שעליו מונח לחם הפנים.

השי"ת ברא שני עולמות האחד – רוחני טהור, השני – גשמי רווי יצר הרע

נעיין בדבריו של רבינו הגאון בנגלה ובנסתר, רבי יצחק אייזיק חבר זצ"ל, מגדולי מעתיקי השמועה מבית מדרשו של מרנא הגר"א זצ"ל:

" בענין המנורה והשלחן ומזבח הזהב בהיכל הקודש, והמנורה נתונה בדרום

ושולחן בצפון ומזבח הזהב ממוצע באמצע, והמנורה נוכח השולחן... והוא ענין נפלא

עד מאד, והוא כי המנורה והשולחן הם מורים על שני חלקי הבריאה, עליונים

ותחתונים, שמים וארץ שנבראו בשתי ידיים, כמ"ש (ישעיה מח, יג) 'אף יְדֵי יְסֻדָּה אֶרֶץ

וַיְמִינִי טַפְחָהּ שָׁמַיִם קָרָא אֲנִי אֶלֵיהֶם יַעֲמְדוּ יַחְדָּו'. שענינו ששמים הם העליונים... ואין

שם יצר הרע ולא שטן ופגע רע, רק כולם קדושים נצחיים וקיימים, לכן הם מכונים בדרך מליצה לנבראים בימינו ית', שהימין יותר חזק. **אבל נבראים התחתונים בארץ.** **שם הקדושה מתמעטת**, וגבורתו וקדושתו ית' נעלם, וגובר כח הסט"א ויצה"ר עד שגורם ח"ו להכחיש השגתו ית' ויכולתו ומציאותו, כמו שהיה בדורות הרשעים הקדמונים, ולכן מכונים בשם 'שמאל', שהוא יד כהה, **ולכן פתחה התורה בבריאת עולמו באות ב'**, לרמז שהבריאה נתחלקה **לב' מדרגות**, שמים וארץ, יד שמאל ויד ימין, או וחושך, **שעולם התחתון הזה הוא בחושך** אין רואה בגבורתו וקדושתו ית' לעשות רצונו, ולכן נבראים התחתונים בטבעם כלים, וההעדר כרוך בעקבם, וצריכים למזון גשמי למלאות תמורת הניתך בכל עת, וכמו שהוא בגוף כך הוא בנפש, ורוח האדם צריך למזון הנפש, והיא התורה והמצוה שצריך בכל יום, כמ"ש רבינו בכתביו ובפירושו על היכלות באריכות" (שיח יצחק, דרוש לסיום השי"ס, עמ' מח).

העולם הרוחני כנגד ימין, העולם הגשמי כנגד שמאל

ונבאר דבריו: הנביא אומר, שהבוי"ת ברא את העולם, כביכול, בשתי ידיים, האחת – ימין, שבה נבראו השמים, והשניה – שהיא שמאל – בה נבראה הארץ. הכוונה היא, שהעולמות הרוחניים העליונים, ובהם: מלאכים, אופנים, שרפים וחיות הקודש, שהם בעלי כוחות עצומים המכירים את בוראם בכל עת ובכל שעה, והם אותם גיבורי כוח המחזיקים ומפעילים את כל העולם התחתון, נבראו – 'ביד ימין' – בעוצמה רוחנית גבוהה מאוד, ולכן אין שם לא יצר הרע ולא שום דבר רע כלל וכלל. אבל, הארץ והברואים הקיימים בה, נבראו – 'ביד שמאל' – באופן שכבודו ית' לא יהיה ניכר ולא יאובחן במבט ראשון. עד כדי כך שיתכן, שבני אדם יכפרו במציאות הבורא ובהנהגתו את הבריאה. דבר זה מתאפשר על ידי עוצמה רוחנית נמוכה וחלשה יותר, בשיתוף עם הימצאותו של כוח שלילי המכונה 'יצר הרע', לכן עולם הזה מכונה בשם 'חושך'. ואכן, פירשו חז"ל את הפסוק **"תִּשָּׂא חֶשֶׁךְ וַיְהִי לְלֵילָה בּוֹ תִּרְמָשׁ כָּל חַיְתוֹ יָעַר"** (תהלים קד, כ), **"לילה זה העולם הזה שדומה ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומין לחיה שביער"** (ב"מ פג, ב). הרי, שגילוי כבודו ית' משול לאור ולכן, העדרו יוצר מצב של חושך. למרות, שבמשך היום הארץ מוארת באור השמש, מכאן שהכוונה אינה לאור או חושך גשמי, אלא רוחני. ומאחר וקיים מצב של הסתר מציאות ה', יתכן מצב שבו נמצאים רשעים העושים כל פשע ותועבה. האות ב' בה פותחת התורה, היא לכאורה מיותרת – שהרי יכל להיכתב 'ראשית ברא' – אלא, שבאה ללמדנו, ששני סוגי מציאויות ברא, האחת שכולה אור, קדושה, אמת וטוב, והשניה שהינה חושך, ויש בה טומאה, שקר ורע, לכן יכל להיברא בכוח שנקרא 'יצר הרע'.

המונחים בתחום הפוליטי זהים לאלה שבתחום הרוחני

במאמר המוסגר, רואים בדברי הנביא, כפי שהתבארו על ידי רבינו, שיימין' מסמל רוחניות וקרבת ה' ושמאל' מסמל גשמיות, תאוותנות, יצר הרע והיפך רצון ה'. מקור פרשנות זו היא בספר הזוהר הק', אשר בו תמיד מזוהה הקדושה תחת הקטגוריה 'ימין', ואילו הטומאה והכוחות הלוחמים עם הקדושה, מזוהים בהגדרה 'שמאל'. והנה, בעולם הפוליטי של העידן המודרני, בעולם המונחים הבינלאומי, קיימת זהות למערכת הנ"ל. הכוחות הפוליטיים והחברתיים, הדוגלים בשמרנות, בצניעות, באמונה ובפולחן דתי, מוגדרים כ'מחנה הימין', ואילו הקבוצות והזרמים הדוגלים בחופש הפרט, במתירנות, בכפירה בכל אמונה דתית, בעקירת הדת מן היסוד מכונים בשם 'מחנה השמאל'. שורש המונחים הנ"ל בעולם הפוליטי בא, מ'אם הפרלמנטרים' הלוא, הוא בית הנבחרים הבריטי, שבעת היווסדו הושיבו את המחנה השמרני מצד ימין של יושב ראש הבית, ואת המחנה הרדיקלי – הסוציאליסטי, מצד שמאל. ומאז, עברה הגדרה זו לכל העולם הדמוקרטי שמתקיימים בו שני הזרמים העיקריים שהוזכרו לעיל. האדם האמון על ההכרה **'שאינ מקרה כלל'**, אינו תולה את ההקבלה **במקרייות**, אלא **בסיבתיות** יסודית אשר מסובב הסיבות הוא זה שסובב, שיושיבו את בעלי האידאולוגיה הדתית, האמונתית, בצד ימין, ואת בעלי האידאולוגיה הכפרנית, מתירנית בצד שמאל. הלוא, הדבר מדהים עד מאוד, עד היכן השגחתו ית' מגעת לכל פינה ופינה!

מאחר והעולם הרוחני כולו קדוש וטוב, הרי שאינו סובל מבלאי ולא מפחת. ואילו, העולם הגשמי שהוא חלש יותר, סובל כל הזמן מפחת של אנרגיה ובלאי של חומר ולכן, הנבראים הקיימים בו צריכים לאכול כדי להשלים את החסר. זו הסיבה שצריכים לתת לעצים מים ודשנים, ומזון לבעלי החיים, כולל מין האדם. והנה, האדם כלול משני כוחות: גופו – מן העפר נוצר, כפי שנוצר גופם של שאר בעלי החיים, אולם, נפשו – היא יישות רוחנית. אבל למרות זאת, מאחר והיא שייכת לעולם החומר, הרי שגם היא נחסרת והולכת והאופן בו ניתן לשמר את מצבה ואף לשפרו, הוא על ידי קיום התורה והמצוות היוצרים אנרגיה המזינה את הנפש. לכן, צריך לקיימם בכל יום כפי שהגוף צריך לאכול ולשתות כל יום.

הסיבה שצריך ללמוד תורה ולקיים מצוות

"וזה ענין העבודה על פי התורה והמצוות, שבו גורמים חבור וקישור הנשמה עם הגוף והנפש, להוריד חיים ואור עליון מלמעלה למטה, ומתחבר שמים וארץ ביחד, שהוא ענין נר"ן שבאדם, שהנשמה משמים, ונפש מיסוד הארץ, ורוח באמצע, שהנפש היא המתאווה לכל ענינים גשמיים ומתועבים, והנשמה כולה קדושה משמים, והיא מאירה בנצוצות על רוח האדם שהוא בלב, שבו הבחירה לעשות רצונו ית' ועבודתו במצותיו ית' המלוכשים בענינים גשמיים, כמו תפילין וציצית וסוכה ודומיהם, ועל זה רמז הכתוב (משלי כ, כז) 'נֶר ה' נְשָׁמַת אָדָם וכו', ור"ת נר – נפש רוח... וועל זה נאמר 'כִּי נֵר מְצֹנָה' (משלי ו, כג), שהמצוה הוא מחבר הנפש עם הנשמה, והכל על ידי התורה הקדושה שנתן הוא ית' להאיר את נפשותינו" (שם).

הנה, כלל ידוע הוא, ששני דברים השונים זה מזה במבנה היסודי שלהם, לא ניתן לחבר ביניהם. לכן, לדוגמא, לא ניתן להלחים נחושת לברזל, מפני שהם בעלי אטומים שונים, אלא נחושת לנחושת או ברזל לברזל. באותו אופן לא ניתן לחבר בין העולם הרוחני לעולם הגשמי. האדם, הוא היחיד בכל הבריאה היכול להוות חוליית קישור בין שני עולמות, מאחר ונפשו באה מעולם החומר, כמו הנפש של שאר הבהמות והחיות, לכן היא מתאווה לכל הנאות הגוף, להן מתאוות החיות. ואילו נשמתו באה מהעולם הרוחני, והרמח"ל ביאר במס"י, שהיא עשויה ממציות הגבוהה אף מזו של המלאכים הנכבדים ביותר, לכן כל שאיפתה היא רק להתקרב אל השי"ת ללא הרף. כמו שאמר דוד המלך ע"ה "וְאֲנִי קָרֵב אֶל-לִהְיוֹת לִי טוֹב" (תהלים עג, כח). אולם, גם בין ה'נפש' לבין ה'נשמה', קיים פער הניתן לגישור על ידי 'הרוח'. אבל כיצד יעשה הדבר? כאן עלינו להביא משל מתחום המוכר לכולנו, הצנרת המצויה בכל בית, כשרוצים לחבר שני צינורות מים זה לזה, כשהאחד הוא בעל קוטר גדול והשני הוא בעל קוטר קטן יותר, לוקחים מתאם שבצידו האחד הוא רחב ואילו בצידו השני הוא צר, וכך הוא יכול לחבר את שני הצינורות זה לזה, ולגרום שהמים יזרמו מצינור לצינור. לימוד התורה וקיום המצוות על ידי הנפש, מגדילים את עוצמתה הרוחנית, כך שהיא יכולה להתחבר אל 'הרוח'. כשמגביר האדם את אותם מעשים טובים, הרי שהרוח מתעצמת והיא יכולה להתחבר אל הנשמה, ובכך היא מהווה גשר בין שני העולמות. לכן מבואר בסה"ק, שהצדיקים בכוח עבודתם המתמדת בקיום התורה והמצוות, מצליחים לזקק את החומר של הגוף עד שהוא נעשה רוחני. כמו שאמר אדוננו דוד הע"ה: "צִמְאָה לְךָ נַפְשִׁי כָּמָה לְךָ בְּשָׁרִי" (תהלים סג, ב), "לִבִּי וּבִשְׁרִי יִרְנְנוּ אֶל-ל' חַי" (שם פד, ג). ואילו, הרשעים הופכים אף את הנפש ליישות נמוכה ותאוותנית, כמש"כ "נֶפֶשׁ רָשָׁע אֲנֻתָה רָע" (משלי כא, י).

"וזהו ענין **המנורה בימין**, רמז שירדה מן השמים... והוא האש אוכלה האוחזת בפתילה, והוא הנפש של האדם, שלכן צריך להוסיף שמן תמיד... למלאת הנפש כמו המזון שבגוף, ונגד זה הוא **שולחן בצפון** שהוא מזון האדם, לרמז שעיקר הוא שיראה האדם להוסיף מזון לנפשו מאור נשמתו מלמעלה שהוא המנורה המאירה נגד השולחן" (שם).

כשאנו מביטים מנקודת המבט של ארון הברית, שהוא משכן השכינה, כביכול, הרי שהמנורה שעמדה בדרום, נמצאת לימיננו, ואילו השולחן המוצב ממול בצד צפון, נמצא לשמאלנו. לכן, השולחן מסמל את עולם החומר דרכו זרם השפע החומרי מן העולם העליון אל עולמנו. ואילו, דרך המנורה הניצבת לימין, זורם השפע הרוחני אל עולמנו. דבר זה מקבל את ביטוי גם במבנה של הנר, שבו הפתיל שואב דרך קצהו התחתון שמן, והופך אותו, בקצהו העליון לאש, שמשמעותה כילוי החומר והפיכתו לאור. וכמו שהתבאר, האור מסמל את השראת השכינה, כש"כ "אור זרע לצדיק" (תהלים צו, יא).

הניסים שבמנורה ובשולחן

יתכן, שזה פשר העובדה, שמשם התקשה בעשיית המנורה עד שאמר לו ה', להטיל ככר כסף לאש והמנורה תצא מאליה, הווי אומר, שהיא נבראה בידי שמים. מפני, שהיא מסמלת דרגת קדושה גבוהה מאוד, וגילוי פנים נפלא. ולא עוד, אלא שהיה בה נס תמידי כמו שאמרו חז"ל: "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות אמר רב זו נר מערבי" (שבת כב, ב). ולפי מה שנתבאר, 'אור' פירושו, גילוי השגחת הבורא בבריאה ודבר זה היה ניכר במנורה. גם השולחן ששימש כצינור להורדת שפע גשמי לעולם, מעשה ניסים היה בו, שלמרות שהייתה כמות קטנה של לחם, כל כהן קיבל כזית ונהיה שבע על ידי אכילה זו (יומא לט, א. עיין רש"י קידושין נג, א ד"ה הצנועין). לכן אמרו חז"ל "אמר רבי יצחק הרוצה שיחכים ידרים [רש"י: בתפלתו יחזיר פניו לדרום] ושיעשיר יצפין וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום" (ב"ב כה, ב).

יוצא אפוא, שבבית המקדש היו שני צינורות שהזרימו את השפע מן העולם העליון לעולם התחתון, במנורה זרם השפע הרוחני, ובשולחן השפע הגשמי. ועדיין איני יודע, איזה עיקר ואיזה טפל, או שמא שניהם שווים זה לזה? בא אפוא, העמדת המנורה בצד ימין – שכפי שהתבאר, ימין מסמל תמיד את העוצמתיות – והשולחן בצד שמאל, ללמדנו, שהרוחניות העיקר והגשמיות אינה, אלא אמצעי כדי שיוכל האדם להתקרב אל הבורא ובכך, לקרב את כל העולם אל בוראו. כמו שכתב רבינו הרמח"ל:

"הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו, ואם הוא שולט בעצמו ונדבק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסייע לעבד בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו. כי הנה עלוי גדול הוא לבריות כלם בהיותם משמשי האדם השלם המקדש בקדשתו ותרד" (מס"י, פ"א).

המשכן 'קופסת המיתוג' ויסוד האנרגיה של העולם, לכן האריכות בפרטי הביצוע
והנה, ביחס להערה הראשונה שהעלנו, אודות האריכות הרבה הנמצאת בפרשיות העוסקות במעשה המשכן, יתכן שניתן לפרש זאת באופן יסודי ועמוק. הלוא, כתב הרמב"ן בהקדמתו לתורה, שכל התורה היא שמותיו של הקב"ה ומכל המילים והאותיות מרומזים כל הסודות שבהם נבראו שמים וארץ. לכן, בצלאל שבנה את המשכן, חננו הבורא בידיעת סוד האותיות שבהם נבראו שמים וארץ, מפני שהיה עליו לכוון בכל מעשה ומעשה, בכל כלי וכלי, כיצד יקושר אל העולמות העליונים אשר מהם משתלשל עולמנו זה. כבר האריכו בספרים וביחוד בספר "שני לוחות הברית", לבאר, כיצד המשכן היה 'עולם קטן', אשר ממנו זרמה אנרגיה אל כל הבריאה כולה, ודרכו חזר השפע אל כל העולם. לכן, מיום שנחרב בית המקדש, כל העולם כולו פועל בעוצמה חלשה יותר, הפירות קטנים יותר, ההשגות הרוחניות נמוכות יותר ואף **עולם ההנאות הגשמי החושני, נחלש לעומת מה שהיה בזמן שבת המקדש עמד על תילו.**

יוצא אפוא, שבפרשיות שעוסקות בבניין המשכן, חייבת להיות התוכנית של כל הבריאה כולה. ומכאן, אותה אריכות ואותה 'כפילות', כביכול, מפני שצריכים לדחוס הרבה הרבה חומר, הרבה הרבה נתונים, בתוך אותה מערכת שדרכה ובאמצעותה נבנה המשכן.

סיכום: למה אריכות כל כך גדולה בפרשת המשכן? השי"ת ברא שני עולמות האחד – רוחני טהור, השני – גשמי רווי יצר הרע. העולם הרוחני כנגד ימין, העולם הגשמי כנגד שמאל. המונחים בתחום הפוליטי זהים לאלה שבתחום הרוחני. הסיבה שצריך ללמוד תורה ולקיים מצוות. הניסים שבמנורה ובשולחן. המשכן 'קופסת המיתוג' ויסוד האנרגיה של העולם, לכן האריכות בפרטי הביצוע.